

Izabella SMENTEK

WYMAGANIA WOBEC KAPŁANÓW W NIEŁATWYM KONTEKŚCIE WSPÓŁCZESNOŚCI NA PODSTAWIE WYPOWIEDZI BENEDYKTA XVI ZWIĄZANYCH Z ROKIEM KAPŁAŃSKIM

Treść: 1. Kontekst współczesności; 2. Wymagania wobec kapłanów; 2.1. Godność i tożsamość kapłańska; 2.2. Formacja kapłańska; 2.3. Formacja intelektualna i doktrynalna; 2.4. Wiąż z Chrystusem, Eu-charystia; 2.5. Kapłańskie świadectwo; 2. 6. Budowanie wspólnoty.

Słowa kluczowe: Benedykt XVI, Rok Kapłański, relatywizm, dyktatura konformizmu, godność kapłańska, tożsamość kapłańska.

Keywords: Benedict XVI, Year for Priests, relativism, dictatorship of conformity, dignity of priest, identity of priest.

Rozpoczynając Rok Kapłański 19 VI 2009 r. Ojciec Święty sformułował jego cel jako rozbudzenie zaangażowania apostołskiego i danie impulsu do odnowy wewnętrznej kapłanów, by mogli coraz skuteczniej świadczyć o Chrystusie we współczesnym świecie.¹ Wypada zapytać, jaki jest ten świat dnia dzisiejszego? W jakim kontekście przyszło żyć i pracować kapłanom początku XXI wieku? Jakie wyzwania i wymagania stoją przed nimi? W wypowiedziach Benedykta XVI odnajdujemy nie tylko opis problemów, z którymi zmagają się Kościoł naszej epoki, nie tylko zauważenie kontekstu teraźniejszości i jego charakterystykę, ale również analizę i ocenę intelektualną. Ojciec Święty dostrzega przyczyny i założenia światopoglądowe trudnych do pogodzenia z wiarą, a nierzadko nieprzyjaznych jej, postaw. Zwraca uwagę na to, że problemy zewnętrzne mają źródło w ludzkim sercu. Błędne rozumowanie prowadzi do dyktatur (por. Mdr 2, 1nn), do fizycznego bądź duchowego zniewolenia.

1. Kontekst współczesności

W homilii wygłoszonej podczas Mszy Świętej na zakończenie Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan Benedykt XVI wymienia wyzwania naszych czasów. Należą do nich: sekularyzacja i obojętność, relatywizm i hedonizm, delikatne zagadnienia etyczne dotyczące początku i końca życia, problemy stawiane przez postęp nauki, dialog z innymi tradycjami religijnymi, ochrona świata stworzonego, propagowanie wspólnego dobra i pokoju,

¹ Por. "List Jego Świątobliwości Benedykta XVI na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego z okazji 150 rocznicy dies natalis Świętego Proboszcza z Ars", *OR* 30(2009) nr 7-8/315, 3; Anioł Pański 28 VI 2009, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/angelus/2009/documents/hf_ben-xvi_ang_20090628_fr.html. Autorem wszystkich przytaczanych w poniższych przypisach wypowiedzi jest Benedykt XVI.

obrona osoby ludzkiej jako głównego punktu odniesienia, zaangażowanie w walkę z dramataми dnia dzisiejszego takimi jak głód, ubóstwo, analfabetyzm czy niesprawiedliwy podział dóbr.² Kościół poczuwa się do odpowiedzialności za dary Stwórcy. Nie pozostaje obojętny na zagrożenia środowiska naturalnego.³ Benedykt XVI za przykładem Jana Pawła II wzywa do „pokoju ze stworzeniem”.⁴ Jednocześnie zwraca uwagę na to, że kryzys ekologiczny ma charakter etyczny; degradacja przyrody bierze się z degradacji kultury. Egoizm powoduje, że człowiek zachowuje się jak wyzyskiwacz w stosunku do natury, a także wobec najsłabszych członków społeczeństwa.⁵ Tak więc zagrożenia światowego pokoju, niszczenie środowiska naturalnego, brak solidarności międzyludzkiej w tym także międzypokoleniowej, a wreszcie okrucieństwo mają swoje źródło w kryzysie moralnym i nieposzanowaniu osoby ludzkiej.⁶ Zdaniem Ojca Świętego, u podstaw rozpowszechnionego egoizmu leży zdominowanie kultury współczesnej przez relatywizm i subiektywizm, a także lansowanie powierzchownego i banalnego myślenia. Ulegający relatywizmowi człowiek nie przyjmuje obiektywnych kryteriów prawdziwości podsuwanych mu sądów, nie ma stałych moralnych czy ideowych punktów odniesienia.⁷

Niepokojące zjawiska głodu, nędzy materialnej i moralnej Ojciec Święty ujmuje w kategoriach wyzwania sumienia.⁸ Niszczenie środowiska naturalnego prowadzące do zagrożenia bytu stworzeń czy skandal nierówności w zglobalizowanej ekonomii to przejawy tej samej degradacji osoby ludzkiej.⁹ Daleka od chrześcijańskiej antropologii mentalność z jednej strony promuje „prometejską” wizję człowieka - absolutnego władcy swego losu, z drugiej jednak, jakby w duchu neopogaństwa, sprowadza go do rzędu istot nierozumnych, gdy mówi o równej jedności wszystkich stworzeń.¹⁰ Ojciec Święty przypomina, że forsowana przez oświecenie, a później marksizm koncepcja nieograniczonej wolności w imię absolutyzacji „ego” doprowadziła w efekcie do straszliwego zniewolenia.¹¹ Pomimo to, identyczne założenie absolutnej niezależności człowieka, jakoby był on stwórcą samego siebie, jest nadal lansowane i stoi u źródeł współczesnych problemów bioetycznych.¹² Kłamstwo samowystarczalności zostaje zdemaskowane na poziomie historii i teologii; człowiek potrafi zapoczątkować cykl śmierci i terroru, ale nie jest w stanie go przerwać.¹³

² Por. Homilia podczas Mszy Świętej na zakończenie Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan, *OR* 31(2010) nr 3-4/321, 20.

³ Por. Orędzie na Światowy Dzień Pokoju 2010, *OR* 31(2010) nr 1/319, 7.

⁴ Por. *tamże*, 4.

⁵ Por. *tamże*, 5-7; Homilia podczas Mszy Św. w Santiago de Compostella 6 XI 2010, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2010/documents/hf_ben-xvi_hom_20101106_compostela_fr.html.

⁶ Por. Orędzie na Światowy Dzień Pokoju 2010, *art. cyt.*, 4. 6nn.

⁷ Por. Przemówienie do akademii papieskich 28 I 2010, *OR* 31(2010) nr 3- 4/321, 21.

⁸ Por. Audyencja generalna 8 VII 2009, *OR* 30(2009) nr 10/317, 28.

⁹ Por. *tamże*; Audyencja generalna 26 VIII 2009, *OR* 30(2009) nr 10/317, 34.

¹⁰ Por. Orędzie na Światowy Dzień Pokoju 2010, *art. cyt.*, 8.

¹¹ Por. Przemówienie do alumnów Rzymskiego Wyższego Seminarium Duchownego 20 II 2009, *OR* 30(2009) nr 4/312, 28.

¹² Por. Przemówienie do uczestników zgromadzenia ogólnego Papieskiej Akademii „Pro vita”, *OR* 31(2010) nr 5/322, 19.

¹³ Por. Homilia podczas Mszy Świętej na placu przed sanktuarium maryjnym w Fatimie 13 V 2010, *OR* 31(2010) nr 7/324, 21.

Nie może też własnymi siłami, bez Chrystusowego krzyża, osiągnąć przebaczenia i pojednania.¹⁴

Fałszywa wolność, oparta na kłamstwie, prowadzi do dyktatury. Benedykt XVI analizuje współczesne totalitaryzmy intelektualne: dyktaturę relatywizmu i dyktaturę konformizmu. Ta pierwsza pozbawia człowieka prawdy, odcina go od odpowiedzi na zasadnicze pytania egzystencjalne. Tłumi wpisane w naturę ludzką pragnienie sensu i spełnienia. W tym znaczeniu, zauważa Papież, kontekst naszej współczesności przypomina epokę, w której żył św. Proboszcz z Ars. Różnica polega na tym, że panujący w porewolucyjnej Francji racjonalizm czynił ludzki rozum miarą wszystkich rzeczy, a obecny relatywizm upokarza rozum, ponieważ twierdzi, że istota ludzka nie może poznać z pewnością niczego, co nie jest ujęte w naukach szczegółowych.¹⁵ W ten sposób zarówno racjonalizm jak i relatywizm odbiera człowiekowi to, co ponad rozumem. Drugim duchowym zniewoleniem współczesnych społeczeństw jest obowiązkowy konformizm. U jego podstaw znajduje się fałszywa wolność głosząca wyzwolenie od posłuszeństwa Bogu. Takie pojmowanie wolności jest zbudowane na dwóch kłamstwach: ontologicznym, głoszącym, że człowiek istnieje z siebie i dla siebie, i polityczno – praktycznym, zgodnie z którym wolność jest absolutna, bez konieczności współpracy i ustępstw dla innych. Po zanegowaniu autorytetu Stwórcy, ostatecznym kryterium pozostaje więc zgoda większości, nawet jeśli wiąże się z przyzwoleniem na zło. W ten sposób rodzi się dyktatura konformizmu czyli przymus myślenia i postępowania nie według obiektywnych kryteriów moralnych, ale tak, jak chce i nakazuje sondażowa większość.¹⁶

Wobec światopoglądu, który prawdę zastępuje zmiennym konsensusem, wiara okazuje się przeszkodą dla duchowych dyktatur, ponieważ demaskuje kłamstwo, a przypominając o godności człowieka, ratuje go przed manipulacją.¹⁷ Dlatego świat hedonizmu i relatywizmu stara się usunąć Boga poza horyzont życia i nie pozwala na przyjęcie jasnego systemu wartości, który pomagałby odróżniać dobro od zła.¹⁸ Również popularyzowana obecnie zbyt pewność siebie, pokładanie ufności we własnych możliwościach, zamyka na Boga.¹⁹ Benedykt XVI zwraca uwagę, że zatruwanie ducha nie bierze się znikąd, ale jest dokonywane świadomie np. przez banalizowanie ludzkiej seksualności i promowanie przemocy tak, aby człowiek coraz bardziej przyzwyczajał się do zła i zatracił poczucie grzechu.²⁰

W konsekwencji następuje eliminowanie *sacrum* z życia osobistego i społecznego.²¹ Wielu współczesnych mieszkańców krajów o tradycji chrześcijańskiej nie zna Boga. Ojciec Święty mówi wręcz o „chorobie dusz”, jaką jest nieznanostwo Boga.²² Jej prze-

¹⁴ Por. Orędzie na Wielki Post 2010, *OR* 31(2010) nr 3-4/321, 5.

¹⁵ Por. Audiencja generalna 5 VIII 2009, *OR* 30(2009) nr 10/317, 31.

¹⁶ Por. Homilia podczas Mszy Świętej koncelebrowanej z członkami Papieskiej Komisji Biblijnej 15 IV 2010, *OR* 31(2010) nr 6/323, 40.

¹⁷ Por. Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Kongregacji Nauki Wiary 15 I 2010, *OR* 31(2010) nr 3-4/321, 14.

¹⁸ Por. Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników zorganizowanego przez Penitencjarię Apostolską 11 III 2010, *OR* 31(2010) nr 5/322, 34.

¹⁹ Por. Homilia podczas Mszy Świętej w uroczystość Objawienia Pańskiego, *OR* 31(2010) nr 2/320, 19.

²⁰ Por. Homilia podczas Mszy Świętej w uroczystość Zesłania Ducha Świętego 31 V 2009, *OR* 30(2009) nr 10/317, 9.

²¹ Por. Audiencja generalna 24 VI 2009, *OR* 30(2009) nr 9/316, 48.

²² Por. Homilia podczas Mszy Świętej w uroczystość św. Apostołów Piotra i Pawła 29 VI 2009, *OR* 30(2009) nr 10/317, 23.

jawy to fałszywe, powierzchowne, dalekie od Ewangelii wyobrażenie o Bogu, i zagubienie perspektywy wieczności. W efekcie ten, kto nie ma nadziei zbawienia, nie chce być obrazem Boga, którego błędny wizerunek sobie tworzy i żyje tak, jakby już nic nie było po śmierci,²³ albo przynajmniej daje pierwszeństwo doczesności, odkładając sprawy Boże na dalszy plan.²⁴ Zubożenie „człowieka wewnętrznego” odbiera jemu samemu podstawy do poszanowania własnej roli ustanowionej przez Stwórcę stróża i zarządcy świata. Zagroza w ten sposób całej ludzkości.²⁵ Z egoistycznego skupiania się wyłącznie na własnych, doczesnych interesach wynikają konflikty w świecie oraz wszelkie napięcia niszczące jedność wspólnoty ludzkiej.²⁶ To z usunięcia chrześcijańskiego uznania godności osoby, a także z pomniejszania znaczenia kryteriów etycznych wobec praw ekonomii, bierze się wzrastająca nierówność i brak solidarności, czego przejawem jest np. coraz większa liczba cierpiących i głodujących.²⁷

Benedykt XVI zauważa związek między lekceważeniem religijnego wymiaru życia a odrzucaniem dziedzictwa przeszłości, tak bardzo nasyconego przecież kulturą chrześcijańską.²⁸ Dynamiczne społeczeństwo daje absolutne pierwszeństwo teraźniejszości oddzielając ją od historii i nie dbając o nakreślenie wizji przyszłości.²⁹ Poszanowanie tradycji i roztropne myślenie o przyszłości przypominałoby przecież, jak wiele wniosło chrześcijaństwo we wszystkie dziedziny życia i jak wiele może wciąż zaoferować.

Uznanie relatywizmu za obowiązującą ideologię prowadzi do odrzucenia społecznego znaczenia religii. Niekiedy przybiera to formę zacierzonej wrogości i pogardy wobec chrześcijaństwa.³⁰ Atakowane są podstawy wyrosłej na gruncie Ewangelii kultury i moralności.³¹ Nic dziwnego, że w tym kontekście czynnej sekularyzacji, która stara się usunąć Boga z życia publicznego, aby człowieka uczynić niewolnikiem, również kapłaństwo i kapłani są traktowani jako „element obcy” i natrafiają na przeszkody w spełnianiu swojej posługi.³²

²³ Por. Homilia podczas Mszy Świętej w uroczystość Zesłania Ducha Świętego 31 V 2009, *art. cyt.*, 9; Nieszpory w kościele Świętej Trójcy w Fatimie 12 V 2010, *OR* 31(2010) nr 7/324, 15.

²⁴ Por. Homilia podczas Pasterki w Bazylice św. Piotra 24 XII 2009, *OR* 31(2010) nr 2/320, 9.

²⁵ Por. Orędzie na Światowy Dzień Pokoju 2010, *art. cyt.*, 13; Homilia podczas Mszy Świętej w uroczystość św. Apostołów Piotra i Pawła 29 VI 2009, *art. cyt.*, 23.

²⁶ Por. Homilia podczas Pasterki w Bazylice św. Piotra 24 XII 2009, *art. cyt.*, 8.

²⁷ Por. Przemówienie w FAO na rozpoczęcie światowego spotkania na szczycie poświęconego bezpieczeństwu żywnościowemu 16 XI 2009, *OR* 31(2010) nr 1/319, 22-24.

²⁸ Por. Przemówienie podczas spotkania z biskupami Portugalii w Fatimie 13 V 2010, *OR* 31(2010) nr 7/324, 25.

²⁹ Por. Przemówienie podczas spotkania z przedstawicielami świata kultury w Lizbonie 12 V 2010, *OR* 31(2010) nr 7/324, 12.

³⁰ Por. Przemówienie do korpusu dyplomatycznego 11 I 2010, *OR* 31(2010) nr 2/320, 43.

³¹ Por. Gespräch von Papst Benedikt XVI. mit den Priestern, Petersplatz, Donnerstag 10. Juni 2010, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2010/june/documents/hf_ben-xvi_spe_20100610_concl-anno-sac_ge.html.

³² Por. tamże; Przemówienie do uczestników sympozjum teologicznego zorganizowanego przez Kongregację ds. Duchowieństwa 12 III 2010, *OR* 31(2010) nr 5/322, 35n.

2. Wymagania wobec kapłanów

W świecie, który eliminuje Boga, marginalizuje a nierzadko fizycznie atakuje kapłanów, ich praca nie natrafia na łatwe warunki. Czy jednak jej kontekst współczesny jest rzeczywiście trudniejszy od tego, w którym działali św. Paweł czy św. Jan Maria Vianney?³³ Ojciec Święty Benedykt XVI zwraca uwagę na to, co niepodważalne i niezależne od zmienności tego świata. W ukształtowanym przez więź ze Zbawicielem kapłańskim sercu widzi podstawę do osiągnięcia świętości i „sukcesów” apostoelskich. Dlatego współczesnemu zagrożeniu kłamstwem radzi przeciwstawiać prawdę opartą na rzetelnej nauce, relatywizmowi – budowanie własnej tożsamości dzięki więzi z Chrystusem, zubożeniu „człowieka wewnętrznego” formację duchową i życie Eucharystią, a nieznajomości Boga – ewangelizację i osobiste świadectwo.

2.1. Godność i tożsamość kapłańska

Ojciec Święty mówi o wielkiej godności kapłana i kapłaństwa. Przypomina dwie koncepcje kapłaństwa, o których pisał kilka lat temu: socjologiczno – funkcjonalną wiążącą istotę powołania prezbitera z pojęciem służby oraz sakramentalno – ontologiczną, która nie neguje posługi, ale podkreśla zakotwiczenie kapłaństwa w Kościele – sakramencie i daje pierwszeństwo Eucharystii.³⁴ Właśnie ta druga koncepcja jest bliższa Benedyktowi XVI.

Odkrycie na nowo ontycznej godności kapłana wynikającej z więzi z Chrystusem – Arcykapłanem stało się celem i myślą przewodnią Roku Kapłańskiego.³⁵ W ciągu tego Roku Ojciec Święty wielokrotnie podkreślał, jak wielką łaską, tajemnicą i darem od Boga jest ten sakrament.³⁶ Mówił o radości przeżywania konsekracji i wierności Chrystusowi.³⁷ O potrzebie wdzięczności ze strony kapłanów za dar powołania i całego Kościoła za kapłanów.³⁸ Wdzięczność ta powinna szczególnie wyraźnie rozbrzmiewać w sytuacji, gdy świat laicki chcąc usunąć Boga marginalizuje kapłanów i wysuwa rozmaite oskarżenia pod ich adresem, dlatego że sama ich obecność przypomina o Tym, który ich powołał.³⁹ Benedykt XVI dobitnie podkreśla, że świat – dziś i zawsze – potrzebuje pasterzy a ich posługa to dar łaski dla Kościoła i świata, a także dla nich samych.⁴⁰

³³ Por. Audiencja generalna 5 VIII 2009, *art. cyt.*, 31; Anioł Pański 28 VI 2009, [online]. *art. cyt.*

³⁴ Por. J. RAZINGER, "Ministero e vita del Sacerdote", w: *Elementi di Teologia fondamentale. Saggio su fede e ministero*, Brescia 2005, p. 165.

³⁵ Por. Audiencja generalna 24 VI 2009, *art. cyt.*, 48n; Anioł Pański 28 VI 2009, [online] *art. cyt.*

³⁶ Por. Przemówienie do delegacji z Fryzycji, *OR* 31(2010) nr 3-4/321, 15; Przemówienie do uczestników sympozjum teologicznego zorganizowanego przez Kongregację ds. Duchowieństwa, *OR* 31(2010) nr 5/322, 35n; Audiencja generalna 5 VIII 2009, *art. cyt.*, 30n.

³⁷ Por. Nieszpory w kościele Świętej Trójcy w Fatimie 12 V 2010, *art. cyt.*, 14n.

³⁸ Por. Homily of His Holiness Pope Benedict XVI, Solemnity of the Sacred Heart of Jesus St Peter's Square, 11 June 2010, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2010/documents/hf_ben-xvi_hom_20100611_concl-anno-sac_en.html; Messe avec les prêtres, religieux, religieuses, diacres et représentants des mouvements ecclésiaux de Chypre. Homélie du Pape Benoît XVI, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2010/documents/hf_ben-xvi_hom_20100605_religiosi-cipro_fr.html.

³⁹ Por. *tamże*.

⁴⁰ Por. Audiencja generalna 24 VI 2009, *art. cyt.*, 48; List Papieża Benedykta XVI do seminarzystów, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/letters/2010/documents/hf_ben-xvi_let_20101018_seminaristi_pl.html.

Ojciec Święty zauważa, że kapłaństwo to coś więcej niż funkcja w Kościele: to nowa tożsamość, przynależność ontologiczna do Boga, której znakiem jest celibat. Przestrzeżenie, aby w kontekście sekularyzacji nie ulegać presji myślenia laickiego i nie traktować kapłaństwa jako zawodu.⁴¹ Zachęca do dowartościowania kapłaństwa urzędowego. Z dystansem odnosi się natomiast do tworzenia struktur zakładających brak lub niedostatek księży i umożliwiających wspólnotom wiernych obywateli się bez kapłanów. W tego rodzaju praktykach, ułatwiających przyzwyczajanie się do braku prezbiterów, dostrzega mentalne przyzwolenie na rugowanie kapłaństwa. Takie przyzwolenie świadczy o niedocenieniu daru kapłaństwa i akceptacji tendencji zmierzających do wyeliminowania kleru, a w konsekwencji samej religii z życia społeczeństw. Benedykt XVI przeciwstawia takiej postawie ufną modlitwę o powołania, opartą na pewności, że to Chrystus kieruje losami Kościoła i pośle robotników na swoje żniwo.⁴²

2.2. Formacja kapłańska

Problemy zewnętrzne mają źródło w sercu. Złe czyny wyrastają z błędnego rozumowania. Dlatego tak ważne jest ukształtowanie serca, formacja. Benedykt XVI ogłosił Rok Kapłański, aby wzbudzić u księży pragnienie doskonałości i wesprzeć ich w tym dążeniu.⁴³ W świecie, w którym coraz mniej wiary, utożsamianie się kapłana ze swoją posługą sprawia, że jego świadectwo staje się silniejsze i wyrazistsze.⁴⁴ W świecie, który lekceważy chrześcijańską tradycję, tylko oparcie na solidnych podstawach duchowych czyni kapłana nauczycielem kultury na wzór św. Benedykta.⁴⁵

Sprawa formacji bardzo leży na sercu Ojcu Świętemu. Dlatego przypomina o odpowiedzialności biskupów za rozwój duchowo – intelektualny księży,⁴⁶ a także o potrzebie ciągłości między formacją początkową a stałą.⁴⁷ Czuwanie nad kształtowaniem umysłu i serca pozwala zachować wierność powołaniu, chroni przed uleganiem dyktaturze konformizmu.⁴⁸ Nieprzypadkowo Rok Kapłański przypomina o postawionej na pierwszym miejscu przez soborowy dekret *Presbyterorum ordinis* godności kapłańskiej (por. DK 1). Świadomy tej godności kapłan jest posłuszny Bogu, a wolny od schlebienia opinii publicznej i dostosowywania się do zmiennych mód i poglądów. Schlebienie bowiem, zdaniem Benedykta XVI, wynika z pragnienia sukcesu oraz pozycji społecznej i pozbawia podstawowego odniesienia do prawdy.⁴⁹ Kapłaństwo wymaga, jak mówi, Ojciec Święty, „wzno-

⁴¹ Por. Przemówienie do uczestników sympozjum teologicznego zorganizowanego przez Kongregację ds. Duchowieństwa 12 III 2010, *art. cyt.*, 35n; *Gespräch von Papst...*, [online], *art. cyt.*

⁴² Por. Przemówienie Benedykta XVI do uczestników sesji plenarnej Kongregacji ds. Duchowieństwa, *OR* 30(2009) nr 5/313, 52; Orędzie na 46 Światowy Dzień Modlitw o Powołania, *OR* 30(2009) nr 5/313, 4.

⁴³ Por. Audiencja generalna 24 VI 2009, *art. cyt.*, 48; Przemówienie Benedykta XVI do uczestników sesji plenarnej Kongregacji ds. Duchowieństwa, *art. cyt.*, 52

⁴⁴ Por. List Jego Świątobliwości Benedykta XVI..., *art. cyt.*, 3n.

⁴⁵ Por. Nieszpory w Bazylice Opactwa Benedyktyńskiego, *OR* 30(2009) nr 7-8/315, 53.

⁴⁶ Por. Przemówienie podczas spotkania z biskupami Portugalii w Fatimie 13 V 2010, *art. cyt.*, 26.

⁴⁷ Por. Audiencja generalna 19 VIII 2009, *OR* 30(2009) nr 10/317, 33n.

⁴⁸ Por. Anioł Pański 20 VI 2009, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/angelus/2009/documents/hf_ben-xvi_ang_20090629_fr.html.

⁴⁹ Por. Homilia podczas święceń kapłańskich w Bazylice św. Piotra 20 VI 2010, *OR* 31(2010) nr 8-9/325, 40n.

szenia oczu ku niebu”, a odrywania się od rzeczy tego świata: próżności, nicości, powierzchowności, dążenia do popularności.⁵⁰ W kontekście pogardy wobec religii i orędzia chrześcijańskiego wyrobienie duchowe i przygotowanie intelektualne umożliwi zachowanie niezależności myślenia wobec gmatwaniny obiegowych opinii. Pozwala na sformułowanie własnej, krytycznej oceny.

2.3. Formacja intelektualna i doktrynalna

Świat współczesny narzuca swoje opinie i upodobania nie tyle siłą intelektualną, ile przemocą medialną. To nie jakość a liczba wielokrotnie powtarzanych kłamstw paraliżuje niezależność myślenia. Kapłani, którzy chcą sprawować swoją misję kierując się wyłącznie Słowem Bożym, a nie dominującymi chwilowo ideologiami, muszą dysponować dobrze rozebraną prawdą; aby posługiwać się kryterium, trzeba je dobrze znać i rozumieć.⁵¹ Dlatego Benedykt XVI tak wielką wagę przywiązuje do kształcenia umysłu. Stawia kapłańskiej formacji intelektualnej jasno określone wymagania: na pierwszym miejscu podkreśla znajomość doktryny Kościoła a nie tylko popularnych w danej chwili prądów teologicznych. Zaleca poznawanie teologii i Pisma Świętego jako całości, a także otwarcie umysłu na podstawowe prawdy i zasady ogólne, bez ograniczania studium do tego, co wydaje się przydatne w praktyce duszpasterskiej.⁵²

Kapłani mogą wskazywać drogę do prawdy wtedy, gdy sami są posłuszni osobowej Prawdzie – Chrystusowi i podejmują trud związany z prawdą.⁵³ Ojciec Święty mówi, że żyjemy w zamęcie wielu wzajemnie sprzecznych poglądów i filozofii. W tym swoistym nieporządku intelektualnym naszej epoki kapłan występuje jako przedstawiciel Chrystusa: głosi nie od siebie pochodzącą naukę, wobec której jednak nie pozostaje neutralny. Skuteczne głoszenie wymaga gruntownego poznania i przeżycia przekazywanej prawdy.⁵⁴ Kto chce ukazywać horyzonty moralne, powinien mieć solidne podstawy, aby potrafił uzasadnić, to, co głosi.⁵⁵

Soborowy dekret *Presbyterorum ordinis* zaleca kapłanom, aby starali się wyjaśniać Słowo Boże nie w sposób ogólny i abstrakcyjny, lecz dostosowywali odwieczną prawdę Ewangelii do konkretnych warunków życia (por. DK 4). Przesłanie Benedykta XVI zdaje się uzupełniać myśl Soboru. W kontekście pierwszej dekady XXI wieku, gdy myślenie abstrakcyjne staje się coraz radsze, gdy znajomość tego, co powszechne, nie cieszy się popularnością, Ojciec Święty mówi, aby nie zaniedbywać znajomości zasad ogólnych i nie tyle „dostosowywać odwieczną prawdę Ewangelii”, ile wyjaśniać konkretne problemy współczesności w świetle odwiecznej prawdy Słowa Bożego. Przestrzega seminarzystów przed pragmatycznym nastawieniem do nauki, przed wybieraniem z niej wyłącznie tematów prawdopodobnie użytecznych. Zachęca ich, aby podchodzili do teologii z miłością, a

⁵⁰ Por. Homilia podczas Mszy Świętej Wieczery Pańskiej 9 IV 2009, *OR* 30(2009) nr 6/314, 21.

⁵¹ Por. Homilia podczas Mszy Świętej Krzyżma w Wielki Czwartek 9 IV 2009; *tamże*, 19.

⁵² Por. Przemówienie do wspólnoty akademickiej Papieskiego Instytutu Biblijnego, *OR* 31(2010) nr 2/320, 24.

⁵³ Por. Homilia podczas Mszy Świętej w uroczystość św. Apostołów Piotra i Pawła, *art. cyt.*, 24.

⁵⁴ Por. Generalaudienz 14. April 2010, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/audiences/2010/documents/hf_ben-xvi_aud_20100414_ge.html.

⁵⁵ Por. Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Kongregacji Nauki Wiary, *art. cyt.*, 14.

nie z wyrachowaniem.⁵⁶ Stawia za wzór św. Tomasza z Akwinu, który z otwartym umysłem poszukiwał „prawdy rzeczy” tak, aby znaleźć adekwatne i twórcze odpowiedzi na nowe problemy.⁵⁷

Podobnie jak Sobór Watykański II Benedykt XVI przypomina o konieczności nieustannego dokształcania się w teologii (por. DK 19) oraz poszerzania wiedzy w zakresie dyscyplin humanistycznych.⁵⁸ To ostatnie, w kontekście polskim, przy sukcesywnym obniżaniu poziomu nauczania w szkołach średnich, stanowi szczególnie aktualne wyzwanie dla przygotowujących kandydatów do kapłaństwa.

Ojciec Święty, dając przykład własnych studiów, zaleca pojmowanie i interpretowanie teologii i Pisma Świętego jako całości.⁵⁹ Zwraca uwagę na konieczność rzetelnej formacji doktrynalnej, aby księża znali naukę Kościoła i dzięki temu posiadali odpowiednie kryterium, które pomoże im uporządkować pojęcia i opinie, z jakimi się spotykają, ocenić ich wartość i znaczenie, a w konsekwencji prowadzić wiernych drogą jasno sformułowanej prawdy.⁶⁰ Podczas spotkania z księżmi na Placu św. Piotra mówi z subtelną ironią, że od 1946 r., odkąd zaczął studiować teologię, był świadkiem wzlotów i upadków kilku generacji teologów, których poglądy w pewnym momencie uchodziły za absolutnie naukowe i prawie absolutnie dogmatyczne. Przypomina, że to teologiczne tezy podlegają kryterium wiary, a nie odwrotnie, i dlatego radzi ostatecznie „orientować się na świętych” i modlić do Ducha Świętego.⁶¹

2.4. Więź z Chrystusem, Eucharystia

W świecie nasyconym materializmem, egoizmem i indywidualizmem już sama tożsamość kapłana, jego całkowity dar z siebie dla Boga staje się znakiem sprzeciwu.⁶² Benedykt XVI zachęca księży do tego daru, do umocnienia więzi z Chrystusem za przykładem Maryi, Matki Kościoła i świętych, którzy w swoim kapłańskim życiu odwzorowali obraz Chrystusa – Jana M. Vianney’a i O. Pio.⁶³ W naszej „policentrycznej” epoce rozmywania koncepcji tożsamości i odrzucania więzi jako sprzecznych z demokracją zagrożeń dla wolności, przynależność do Chrystusa ma znaczenie profetyczne.⁶⁴ Kapłan może sprawować dobrze swoją misję, jeżeli stanie się wyłączną własnością Boga. Ta

⁵⁶ Por. List Papieża Benedykta XVI do seminarzystów, [online], *art. cyt.*

⁵⁷ Por. Przemówienie do akademii papieskich, *art. cyt.*, 22.

⁵⁸ Por. Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników..., *art. cyt.*, 34.

⁵⁹ Por. Przemówienie do delegacji z Fryzycji, *art. cyt.*, 24.

⁶⁰ Por. Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Kongregacji ds. Duchowieństwa, *art. cyt.*, 52.

⁶¹ Por. „Lectio divina” w Rzymskim Wyższym Seminarium Duchownym, *OR* 31(2010) nr 5/322, 18; *Gespräch von Papst...*, [online], *art. cyt.*

⁶² Por. Oredzie na 47 Światowy Dzień Modlitw o Powołania, *OR* 31(2010) nr 3-4/321, 8-9.

⁶³ Por. Spotkanie z duchowieństwem i młodzieżą w San Giovanni Rotondo, *OR* 30(2009) nr 10/317, 15; Audiencja generalna 5 VIII 2009, *art. cyt.*, 30; Anioł Pański 2 VIII 2009, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/angelus/2009/documents/hf_ben-xvi_ang_20090802_ge.html.

⁶⁴ Por. Przemówienie do uczestników sympozjum teologicznego zorganizowanego przez Kongregację ds. Duchowieństwa 12 III 2010, *art. cyt.*, 35n; Msza Św. Krzyżma 1 IV 2010, *OR* 31(2010) nr 6/323, 27.

jego całkowita przynależność powoduje, że nie zależy już od tego świata.⁶⁵ Mówiąc o tym Benedykt XVI pośrednio dopomina się uszanowania przez świat tej kapłańskiej wolności.

Ojciec Święty podkreśla, że więź z Chrystusem dotyczy nie tylko funkcji, ale przede wszystkim osoby. Mówi o ontologicznym upodobnieniu szafarza sakramentów do Chrystusa – wiecznego Arcykapłana.⁶⁶ Podobnie jak Ojcowie Soboru zachęca do naśladowania Zbawiciela, do szczerzej z Nim przyjaźni (por. DK 12, 14).⁶⁷ Wyjaśnia, że przyjaźń ta wymaga głębokiego poznania Chrystusa, a w komunii z Nim umiłowania Ojca. Posłuszeństwo na wzór Chrystusa okazuje się szczególnie ważne w naszej epoce, w kontekście liberalizmu i absolutyzacji wolności.⁶⁸ W świecie, który nie wstydy się egocentryzmu i stawia na piedestał dążenie do komfortu i zadowolenia, Ojciec Święty wzywa kapłanów do złożenia całkowitego daru z siebie, do zawierzenia Chrystusowi bez goryczy i użalania się nad sobą.⁶⁹

Centrum ożywiania relacji z Bogiem jest Eucharystia.⁷⁰ Przyjaźń i więź z Chrystusem realizuje się przez Eucharystię. Przy jej sprawowaniu uwydatnia się godność i tożsamość kapłana.⁷¹ W niej właśnie można odczytać sens celibatu – życia ukierunkowanego ku rzeczywistości chwały Boga i przyszłego zmartwychwstania.⁷² Ojciec Święty podkreśla wielokrotnie, że Eucharystia stanowi centrum życia i posługi kapłańskiej.⁷³ Dekret *Presbyterorum ordinis* zakłada umiłowanie Eucharystii przez jej szafarzy (por. DK 5). Benedykt XVI wzywa, aby kapłani nadal swemu życiu rys eucharystyczny, aby liturgia znajdowała się na pierwszym miejscu w ich posługiwaniu, aby dawali przykład pobożności eucharystycznej.⁷⁴

Celebrując Mszę Świętą kapłani torują drogę modlitwie wiernych.⁷⁵ W dobie panowania mentalności egoistycznej i merkantylnej Ojciec Święty zwraca uwagę na fakt, że to

⁶⁵ Homilia podczas Mszy Świętej Krzyżma w Wielki Czwartek 9 IV 2009, *art. cyt.*, 19.

⁶⁶ Por. Homilia wygłoszona podczas Mszy Świętej w Brescii, *OR* 31(2010) nr 1/319, 21; Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników..., *art. cyt.*, 34.

⁶⁷ Por. Nieszpory w kościele Świętej Trójcy w Fatimie..., *art. cyt.*, 14n.

⁶⁸ Por. „Lectio divina” dla duchowieństwa diecezji rzymskiej, *OR* 31(2010) nr 5/322, 24-28; Orędzie na 47 Światowy Dzień Modlitw o Powołania, *art. cyt.*, 8n.

⁶⁹ Por. Homilia podczas Mszy Świętej Wieczery Pańskiej 9 IV 2009, *art. cyt.*, 20; Orędzie na 47 Światowy Dzień Modlitw..., *art. cyt.*, 8.

⁷⁰ Por. List Papieża Benedykta XVI do seminarzystów [online], *art. cyt.*

⁷¹ Por. „Lectio divina” dla duchowieństwa diecezji rzymskiej, *art. cyt.*, 24nn; Homilia podczas święceń kapłańskich w Bazylice św. Piotra 20 VI 2010, *OR* 31(2010) nr 8-9, 41.

⁷² Por. *Gespräch von Papst...*, [online], *art. cyt.*; Videobotschaft von Benedikt XVI anlässlich der Internationalen Priesterexerzitien, [Ars, 27. September - 3. Oktober 2009], http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/messages/pont-messages/2009/documents/hf_ben-xvi_mes_20090928_ritiro-sacerdotale_ge.html.

⁷³ Por. List Jego Świątobliwości Benedykta XVI..., *art. cyt.*, 5; Audycja generalna 1 VII 2009, *OR* 30(2009) nr 10/317, 26; Messe en la Solennité de la Fête-Dieu, homélie du Pape Benoît XVI, Basilique de Saint-Jean De Latran, jeudi 3 Juin 2010, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2010/documents/hf_ben-xvi_hom_20100603_corpus-domini_fr.html.

⁷⁴ Por. Homilia podczas Mszy Św. w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa 11.06.2009, *OR* 30(2009) nr 10/317, 11; Homilia podczas Pasterki w Bazylice św. Piotra 24 XII 2009, *art. cyt.*, 9; Audycja generalna 5 V 2010, *OR* 31(2010) nr 7/324, 50n; Nieszpory w kościele Świętej Trójcy w Fatimie, *art. cyt.*, 15.

⁷⁵ Por. Homilia podczas Mszy Świętej Wieczery Pańskiej 9 IV 2009, *art. cyt.*, 20.

właśnie Eucharystia jest szkołą życia, bezinteresowności, czynienia dobra; że od Chrystusa dającego swoje Ciało na pokarm chrześcijanie uczą się pokory i służby.⁷⁶

W epoce zauroczenia rozwojem nowoczesnych środków przekazu, Papież przypomina kapłanom, że to nie świat cyfrowy, lecz Chrystus Eucharystyczny jest źródłem skuteczności ich posługi.⁷⁷ Podstawą cnót i aktywności kapłańskiej jest zjednoczenie z Bogiem. To więź z Chrystusem decyduje o jakości działania. Dzięki niej można nieść światu nadzieję, pojednanie i pokój.⁷⁸ Kapłańska przynależność do Zbawiciela znajduje się u podstaw działania wraz z Nim w służbie ludziom.⁷⁹ Ewangelizować, według Benedykta XVI, to głosić słowo Tego, którego wzór realizuje się we własnym życiu.⁸⁰

2.5. Kapłańskie świadectwo

Benedykt XVI poświęca uwagę stronie sakramentalno-ontologicznej, ale także i funkcjonalno-społecznej kapłaństwa. Formacja i tożsamość ma przecież na celu posługę. Zadanie wprowadzania wiernych do komunii z Bogiem realizuje się przez dawanie świadectwa, głoszenie Ewangelii, uświęcanie i jednanie z Bogiem.⁸¹

Kontekst współczesny to również pogarda i wrogość wobec wiary posunięta aż do przesładowań Kościoła. Papież przypomina, że i dzisiaj kapłani uczestniczą w Chrystusowej kenozie nie tylko przez ofiarę z własnych aspiracji, woli i niezależności, ale także przez świadectwo krwi.⁸²

Ojciec Święty pragnie, by życie kapłanów wyróżniało mocne, ewangeliczne świadectwo.⁸³ Wskazuje na różne wymiary tego świadectwa takie, jak moralna doskonałość, obecność i rozpoznawalność w sferze kultury miłosierdzia oraz przez czytelne i jasno wyrażone sądy, oparte na wierze, odznaczające się wiedzą i zrozumieniem nauki Kościoła.⁸⁴

Benedykt XVI przypomina, że do istoty posługi kapłańskiej należy głoszenie Ewangelii. Jak w czasach apostołskich tak i dziś trzeba nieść „dobrą nowinę ubogim”, tzn. oczekującym prawdziwej wolności i nadziei, bo pierwszym i zasadniczym dobrem, jakiego potrzebuje człowiek, jest bliskość Boga.⁸⁵ Ojciec Święty mówi, że pasterz powinien być nie tylko głosiicielem, ale i wzorem osobowym: troszczyć się, by Słowo Boże było obecne i żyć Sło-

⁷⁶ Por. Nieszpory w kościele Świętej Trójcy w Fatimie..., *art. cyt.*, 15; *Gespräch von Papst...*, [online], *art. cyt.*

⁷⁷ Por. Orędzie na 44. Dzień Środków Społecznego Przekazu, *OR* 31(2010) nr 3-4/321, 7.

⁷⁸ Por. Nieszpory na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego 19 VI 2009, *OR* 31(2009) nr 9/316, 37; Homilia podczas Mszy Świętej w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi 1 I 2010, *OR* 31(2010) nr 2/320, 16.

⁷⁹ Por. Audiencja generalna 24 VI 2009, *art. cyt.*, 49; Anioł Pański 26 VII 2009, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/angelus/2009/documents/hf_ben-xvi_ang_20090726_fr.html.

⁸⁰ Por. Generalaudienz 14. April 2010, [online], *art. cyt.*

⁸¹ Por. Homilia podczas Mszy Świętej Wieczery Pańskiej 9 IV 2009, *art. cyt.*, 22.

⁸² Por. Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2009, *OR* 30(2009) nr 10/317, 5.

⁸³ Por. List Jego Świątobliwości Benedykta XVI..., *art. cyt.*, 6.

⁸⁴ Por. Przemówienie Benedykta XVI do uczestników sesji plenarnej Kongregacji ds. Duchowieństwa, *art. cyt.*, 51n.

⁸⁵ Por. Homilia podczas Mszy Świętej i konsekracji nowych biskupów 12 IX 2009, *OR* 30(2009) nr 11-12/318, 33.

wem.⁸⁶ Właśnie to utożsamianie się kapłana z posługą i głoszonym orędziem uważa za szczególnie istotne w świecie niewiary.⁸⁷

Czy zatem dzisiejsze warunki przepowiadania Ewangelii różnią się zasadniczo od tego, co miało miejsce w innych wiekach? Benedykt XVI stara się uwrażliwić słuchaczy na współczesne odrętwienie dusz oraz styl zabiegania wyłącznie o własne sprawy, wkradający się niekiedy do Kościoła. Nie wolno tych przejawów obcej chrześcijaństwu mentalności akceptować ani się z nimi pogodzić.⁸⁸ Reakcją na te zjawiska ma być wierność i roztropność kapłana, który pamięta, że prowadzi ludzi do Chrystusa, a nie do siebie.⁸⁹ Ojciec Święty przestrzega przed zauważanymi w ostatnim dziesięcioleciu tendencjami uwydatniającymi przepowiadanie w oderwaniu od uświęcania.⁹⁰ Przypomina, że Słowo Boże trzeba głosić w sposób święty.⁹¹ Wobec osiągnięć technicznych naszego wieku warto uświadamiać sobie, że skuteczność nauczania zależy od Ducha Świętego.⁹² W obliczu ogniskowania się priorytetów naszej cywilizacji wokół wzrostu gospodarczego i ekonomicznego, w obliczu problemów demograficznych i społecznych, zawsze aktualna pozostaje prawda, że właśnie głoszenie Chrystusa stanowi warunek i zasadniczy czynnik rozwoju wspólnoty ludzkiej.⁹³ W świecie, który wydaje się gubić perspektywę wieczności, bardziej niż kiedykolwiek zadaniem sług Bożych jest niesienie radości i nadziei, którymi żyli święci.⁹⁴ Współczucie cierpieniom naszej rzeczywistości powinno być nastawione na jej przemianę w imię przyszłego zmartwychwstania, które stanowi jedyne prawdziwe uleczenie.⁹⁵

Benedykt XVI przypomina, że dzieło uświęcania odbywa się w zasadniczy sposób w konfesjonale. Tym, którzy lekceważą posługę jednania, sądząc, że budowanie społeczeństwa i wspólnot jest obecnie pilniejsze, mówi wyraźnie, że słowo i sakrament to dwa nierozłączne filary misji kapłańskiej.⁹⁶ Prosi o „powrót do konfesjonatu” i wielkoduszne słuchanie spowiedzi, upatrując w tym ratunek dla człowieka zagrożonego mentalnością relatywistyczną i hedonistyczną, a w konsekwencji utratą poczucia grzechu.⁹⁷

⁸⁶ Por. Homilia podczas Mszy Świętej w uroczystość św. Apostołów Piotra i Pawła 29 VI 2009, *art. cyt.*, 22.

⁸⁷ Por. List Jego Świątobliwości Benedykta XVI..., *art. cyt.*, 4.

⁸⁸ Por. *tamże*, 5.

⁸⁹ Por. Homilia podczas Mszy Świętej i konsekracji nowych biskupów 12 IX 2009, *art. cyt.*, 34.

⁹⁰ Por. Audycja generalna 5 V 2010, *art. cyt.*, 49.

⁹¹ Por. Homilia podczas Mszy Św. w Santiago de Compostella 6 XI 2010, [online] *art. cyt.*

⁹² Por. Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu 29 X 2009, *OR* 31(2010) nr 2/320, 25.

⁹³ Por. Anioł Pański 12 VII 2009, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/angelus/2009/documents/hf_ben-xvi_ang_20090712_fr.html.

⁹⁴ Por. Videobotschaft von Benedikt XVI anlässlich der Internationalen Priesterexerzitien, [Ars, 27. September - 3. Oktober 2009], [online] *art. cyt.*

⁹⁵ Por. „Lectio divina” dla duchowieństwa diecezji rzymskiej, *art. cyt.*, 24nn.

⁹⁶ Por. Audycja generalna 1 VII 2009, *art. cyt.*, 27.

⁹⁷ Por. Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników..., *art. cyt.*, 34; Audycja generalna 5 V 2010, *art. cyt.*, 50.

2. 6. Budowanie wspólnoty

Podczas gdy *Presbyterorum ordinis* zdaje się więcej uwagi poświęcać funkcji księży „na zewnątrz” (por. DK 6), Benedykt XVI kładzie większy nacisk na formację samych kapłanów. Zwraca uwagę, że źródło skuteczności posługi znajduje się w sercu każdego z nich, w jego osobistej więzi ze Zbawicielem. Soborowy dekret wypowiada się obszernie na temat stosunku prezbiterów do innych ludzi (por. DK 7, 9). Benedykt XVI nie pomija tych zagadnień, ale punktem wyjścia swoich wypowiedzi czyni, obecny zresztą również w tekstach soborowych (por. DK 12), temat upodobnienia kapłanów do Chrystusa. Celem Kościoła pozostaje niezmiennie uobecnianie Chrystusa. Słudzy Kościoła głoszą Ewangelię i biorą udział w cierpieniach świata po to, aby go przemienić i wprowadzić w przestrzeń Odkupienia.⁹⁸ Współczesne oddalenie od Boga jest, można powiedzieć, wielowątkowe i wielowymiarowe. Jednym z jego przejawów jest poczucie bezsensu, braku wartości i perspektyw, ogarniające zwłaszcza młodych ludzi. Wobec tych zjawisk posłannictwo kapłana polega na kształtowaniu wspólnoty i ukazywaniu drogi do Chrystusa przez słowo, a także przez bycie z Bogiem i równocześnie z człowiekiem.⁹⁹

We współczesnym świecie daje się dostrzec kryzys autorytetu. Ma to swoje przyczyny. Z jednej strony totalitarne reżimy XX wieku przyczyniły się do wytworzenia obrazu władzy jako przede wszystkim aparatu opresji wobec obywateli. Z drugiej, człowiek, który odrzuca najwyższy Autorytet Boga, nie jest zdolny wypracować motywów zaangażowania na rzecz dobra wspólnego ani poszanowania autorytetu innych ze względu na reprezentowane przez nich wartości. Do tego dołącza się zniekształcająca interpretacja hierarchiczności Kościoła, ukierunkowana na podważanie roli jego pasterzy – strażników wierności i posłuszeństwa Chrystusowi.¹⁰⁰ W tym kontekście Ojciec Święty zachęca do zaufania Stolicy Apostolskiej i biskupom, a także do pamiętania o tym, że związanie teologii z autorytetem Kościoła jest jej założeniem, a nie przeszkodą w rozwoju.¹⁰¹

Z kształtowaniem pojęć dotyczących władzy i społeczeństwa, a także postaw i motywacji pod wpływem relatywizmu, wiąże się wzrost przemocy i egoizmu. Dokonuje się dewaluacja znaczenia pracy i ofiarności na rzecz dobra wspólnego. Ze strony jednostek nonkonformistycznych towarzyszy nieraz temu zjawisku poczucie bezsilności i zniechęcenia. W tym kontekście Benedykt XVI mówi o przewyciężaniu podziałów, łagodzeniu nieporozumień, naprawianiu więzi, przebaczeniu krzywd. Kapłani w komunii z Chrystusem mają być ludźmi pokoju, przeciwstawiającymi się przemocy dzięki zaufaniu potężniejszej niż zło sile miłości. Ojciec Święty demaskuje pojawiającą się obecnie błędną apologię Boga, która wyjaśnia działanie zła przypisując mu niezależną od Stwórcy moc. Zło nie pochodzi od Boga, ale pojawia się nie dlatego, że dysponuje siłą nie poddającą się Bogu. Pojawia się tymczasowo, a ostateczne zwycięstwo należy do Boga. Ufni w to

⁹⁸ Por. Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2009, *art. cyt.*, 4.

⁹⁹ Por. Ansprache von Benedikt XVI. an die Teilnehmer der europäischen Tagung über die Berufungspastoral zum Thema: "Sämänner des Evangeliums der Berufung: Ein Wort, das Aufruhr und Sendung ist" (Rom, 2.-5. Juli 2009), http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2009/july/documents/hf_ben-xvi_spe_20090704_pastorale-vocaz_ge.html.

¹⁰⁰ Por. Audiencja generalna 20 V 2010, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/audiences/2010/documents/hf_ben-xvi_aud_20100526_fr.html.

¹⁰¹ Por. List Papieża Benedykta XVI do seminarzystów, [online], *art. cyt.*

wierni odmawiają poddania się niesprawiedliwości.¹⁰² Benedykt XVI podkreśla przy tym nie tylko rolę kapłanów jako pasterzy i nie tylko Kościoła katolickiego, a również potrzebę wspólnego świadectwa chrześcijan różnych wyznań.¹⁰³

Spoleczna rola kapłanów dotyczy również promowania kultury chrześcijańskiej. Bywają epoki, w których dominuje zachwyt nad przeszłością i chętnie sięganie do jej dziedzictwa. Czasy obecne znamionuje deprecjonowanie tradycji i dorobku kulturowego poprzednich pokoleń. Benedykt XVI reaguje na to, mówiąc, że gdy Kościół broni tradycji, otwiera horyzonty przyszłości, a gdy zachowuje dziedzictwo chrześcijańskie wprowadza świat w kontakt z wiecznymi siłami Ewangelii.¹⁰⁴ Zachęca kapłanów do pielęgnowania tradycji: od tej wyrażonej w liturgii, po tę spotykaną w pobożności ludowej. Epoka globalizacji nie tylko neguje kulturę przeszłości, ale również sprzyja zanikaniu różnorodnych form kultury religijnej. Tymczasem Ojciec Święty nazywa pobożność ludową „wielkim dziedzictwem Kościoła”, w którym przez wieki wiara poszczególnych wspólnot znajdowała swój wyraz.¹⁰⁵

Zadaniem historyków w przyszłości będzie ocena, czy Kościół XXI wieku musiał zmagać się z silniejszym czy słabszym niż w innych epokach naporem prądów laickich. Z pewnością jednak możemy powiedzieć, że Kościół nie przestaje być znakiem sprzeciwu wobec tendencji wykluczania Boga i religii z przestrzeni społecznej bądź umniejszania znaczenia wiary we współczesnym świecie. Do wszystkich wiernych, a w sposób szczególny do kapłanów należy jasne i wyraźne „zdawanie sprawy” ze swojej nadziei (por. 1 P 3, 15). W wypowiedziach z Roku Kapłańskiego Ojciec Święty dzieli się swoimi refleksjami na temat współczesności i formułuje rady dla kapłanów. Pragnie, aby byli ludźmi niezależnymi od dyktatur konformizmu i relatywizmu. Tę duchową i intelektualną niezależność mogą osiągnąć dzięki więzi z Chrystusem, rzetelnej wiedzy i umiłowaniu prawdy, a także formacji doktrynalnej. Dzięki temu stanowią znak sprzeciwu dla przenikniętego niewiarą świata przez swoją kapłańską godność i tożsamość.

W nauczaniu Benedykta XVI można odnaleźć myśli, które były już w soborowym dekrete *Presbyterorum ordinis*, ale po niemal pół wieku rozłożenie akcentów jest nieco inne. Ojcowie Soboru zwrócili uwagę na działalność zewnętrzną księży. Teraz Ojciec Święty podkreśla duchowe i intelektualne podstawy tej działalności: „kształtowanie serca” w zjednoczeniu z Chrystusem. Przypomina, jak ważne jest życie modlitwy, formacja intelektualna i duchowa, a także – w zamęcie narzucających się powierzchownych opinii – wiedza ogólna i zrozumienie nauki Kościoła. Oczywiście wszystko to ma znaczenie nie tylko w odniesieniu do kapłanów. Różnica również dotyczy akcentów. Można powiedzieć, że wezwanie do modlitwy dotyczy wszystkich wiernych. Natomiast formacja intelektualna i doktrynalna to coś, o co wierni powinni się starać w miarę możliwości, a dla kapłanów – konieczność.

¹⁰² Por. Orędzie na 47 Światowy Dzień Modlitw o Powołania, *art. cyt.*, 9; Msza Św. Krzyżma 1 IV 2010, *art. cyt.*, 28.

¹⁰³ Por. Homilia podczas Mszy Świętej na zakończenie Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan, *art. cyt.*, 20.

¹⁰⁴ Por. Przemówienie podczas spotkania z przedstawicielami świata kultury w Lizbonie 12 V 2010, *art. cyt.*, 12n.

¹⁰⁵ Por. List Papieża Benedykta XVI do seminarzystów, [online] *art. cyt.*

HERAUSFORDERUNGEN PAPST BENEDIKTS XVI AN DEN PRIESTERN IM PRIESTERJAHR

Zusammenfassung

Der Heilige Vater proklamierte das Priesterjahr, damit die Größe des Wehsakraments ergründet und neu entdeckt wird. In seinen Äußerungen analysiert er den Kontext und die Herausforderungen unserer Zeit. Der gegenwärtige Mensch lebt, sagt der Heilige Vater, im Zusammenhang der vielen einander widersprechenden Philosophien, die schnell entstehen und so wieder vergehen. In dieser Verwirrung steht der Priester im Dienst der Wahrheit. Er soll also durch sein Leben zeigen, dass er nicht sich selbst propagiert, sondern sich von der Wahrheit ständig neu umformen lässt. Im Vergleich zum Dekret *Presbyterorum ordinis* charakterisiert den Gedanken Benedikts XVI-en die heftige Betonung auf innere Identität mit Christus. Jeder Priester soll in sich selbst das Vorbild Christi verwirklichen. Der Heilige Vater möchte auch jeden Priester einladen die Eucharistie zu feiern und zu leben. In dieser Weise könnte er gegen die herrschenden kulturellen Tendenzen und antichristlichen Meinungen sich widersprechen. Besonders wichtig findet der Papst, dass die Gläubigen sehen können, dass der Priester nicht nur einen „Job“ erfüllt, sondern dass sein ganzes Leben von der Liebe Christi geprägt ist.

Im Priesterjahr spricht auch der Heilige Vater von der Theologie und allgemeinem Wissen, die – in Verbindung mit dem Glauben der Kirche – den Zugang zur Wahrheit öffnen. Er warnt vor der positivistischen Vernunft, die die Transzendenz ausschließt. Die theologische Ausbildung und das Kriterium vom Katechismus der katholischen Kirche erlauben den Priestern kritisch gegenüber den modischen Tendenzen zu sein und über den gegenwärtigen Positivismus hinauszugehen bis zu den Wurzeln des Seins.

Heutzutage stößt die Kirche auf Kritik in der agnostischen Welt, für die Gott keine Rolle spielt. In solcher Welt werden die Wurzeln unserer christlichen Kultur von Zerstörung gefährdet. Der Priester wird auch nicht selten als Feind betrachtet, oder mindestens als Fremd. Mit der persönlichen Beziehung zu Christus und Demut vor der Wahrheit, mit gründlichem Wissen, wird er unabhängig von den weltlichen Diktaturen und „servilismusfrei“ bleiben. Dann wird seine geistliche Führung der Menschen effektiv und er selbst wird ein Mann der Freude und Hoffnung sein, sagt der Heilige Vater.